ŞTIRI DESPRE ROMÂNI LA PHILIPPE MOUSKÉES, CRONICAR FRANCEZ DIN SEC. AL XIII-LEA

RADU-ŞTEFAN CIOBANU

Versurile în care Philippe Mouskées şi-a exprimat bucuria la auzul ştirii că în anii 1242 tătarii au fost înfrînţi de „regele blasilor“ [1], constituie temeiul documentar, care ne permite să începem discuţia asupra valorii informaţiilor despre români cuprinse în opera istorică rămasă de la acest cronicar orăşean francez, din a doua parte a sec. al XIII-lea. Ştirea menţionată, cunoscută datorită publicării unor fragmente din cronica rimată a lui Ph. Mouskées în *Monumenta Germaniae Historica* [2], a fost pentru prima dată reliefată şi judicios apreciată în istoriografia română [3], de Şt. Pascu, care a socotit-o a fi „deosebit de însemnată“ [4], pentru istoria noastră.

După ce am luat cunoştinţă despre existenţa acestei noi menţiuni referitoare la români în opera unui cronicar ce trăia şi scria în îndepărtatul oraş Tournai, ne-am întrebat dacă aceasta este singura ştire referitoare la poporul nostru. Ni se părea cel puţin ciudat, ca în opera cronicarului francez, în contextul descrierii invaziei tătarilor în Europa răsăriteană şi centrală (1239—1242) [5], să apară brusc şi izolat o singură ştire despre existenţa unui „rege“ al românilor, care a obţinut o victorie uluitoare împotriva temuţilor călăreţi de stepă. Investigaţiile noastre ne-au arătat că în versurile din cronica scrisă de Ph. Mouskées, publicate în *Monumenta Germaniae Historica* nu sînt alte date despre români. Am continuat cercetările şi am constatat că textul operei scrisă de cronicarul orăşean francez a fost editat în mai multe rînduri, fie parţial [6], fie integral [7]. In aceste ediţii ale cronicii scrise de Ph. Mouskées am găsit o serie de date noi despre români. Una din primele ediţii ale cronicii pe care ne-a lăsat-o Ph. Mouskées, publicată la Veneţia în anul 1779, aflată actualmente în fondul Bibliotecii Academiei R.S.R. [8], poartă pe ea menţiunea că a aparţinut lui Al. Odobescu [9].

---

[1] Cf. Ph. Mouskées, *Historea Regum Francorum*, ed. de Adolfus Tobler, în *Monumenta Germaniae Historica*, t. XXVI, p. 819, col. I, v. 30959 şi urm.

[2] Ph. Mouskées, *Historea Regum Francorum*, în *Mon. Germ. Hist.*, t. XXVI, p. 718—822.

[3] G. D. Florescu-Dan Plesia, *Temeliile străvechi ale Ţării Româneşti*, în „Magazin istoric“, nr. 11 (56), nov. 1971, p. 2—8. Au folosit şi ei informaţiile lui Ph. Mouskées, semnalate de St. Pascu.

[4] Cf. Şt. Pascu, *Invazia şi dominaţia tătară pe teritoriul Ţării noastre*, in *Istoria României*, vol. II, Bucureşti, 1962, p. 122.

[5] Cf. Ph. Mouskées, op. *cit.*, p. 815—817.

[6] Ph. Mouskées, *Histoire de France*, in Geoffroy de Villehardouin marechal de Champagne et de Romanie, *Histoire de l'Empire de Constantinople sous les empereurs françois — avec la suite de cette histoire, jusques à l'an MCCXL, tirée de l'histoire de France. Ms de Ph. Mouskées, chanoin depuis de Tournay.*

[7] *Chronique de Ph. Mouskées*, publ. de Baronne Reiffenberg, in *Coll. de Chroniques Belges*, Brussels, 1937—1938.

[8] Publicaţia indicată la nota 6 se află în Biblioteca R.S.R., avînd cota IV, 33008.

[9] Lucrarea indicată la nota 6 poartă pe prima pagină menţiunea : „din biblioteca Al. Odobescu“.

www.mnir.ro

Nu ne îndoim că istoricul şi literatul român a cunoscut pasajele în care cronicarul orăşean francez s-a referit la momente din trecutul nostru şi astfel au putut să treacă neobservate pînă astăzi.

Născut poate în oraşul Gand [10], Ph. Mouskées a făcut parte dintr-una din cele mai vechi şi renumite familii din Tournai [11]. Aparţinînd acelei orăşenimi bogate care a avut capacitatea să-şi cumpere pămînturi şi titluri de nobleţe în timpul domniilor lui Ludovic al XI-lea (1226—1270), lui Filip al II-lea cel Îndrăzneţ (1270—1285) şi Filip al IV-lea cel Frumos (1285—1314) [12], familia Mouskées a putut să dea viitorului cronicar o educaţie îngrijită. El a fost trimis să înveţe fie la una din înaltele şcoli teologice, echivalente cu facultăţile [13], care funcţionau în incintele marilor mănăstiri, cum a fost aceea de la Chartres, fie la Facultatea de teologie a Universităţii din Paris. Înclinăm spre ultima variantă, deoarece la sfîrşitul vieţii sale, între anii 1274—1282, înainte de moarte a ajuns la înaltele ranguri eclesiastice de canonic şi apoi episcop al oraşului Tournai [14]. Desigur, pentru a ajunge la acest nivel în ierarhia catolică, erau necesare studii la o facultate de teologie, iar cea din Paris era cea mai strălucită din Europa sec. al XV-lea [15] şi cea mai apropiată de Tournai.

Poate influenţat de intensa viaţă intelectuală a orăşenimii din Tournai, unde fiinţa un vestit „Puy" [16], — o confrerie literară, mai mult presupusă decît cunoscută — Ph. Mouskées, care dobîndise cunoştinţe temeinice în timpul studiilor, s-a decis să înceapă să-şi scrie cronica. Din primele versuri, el ne-a mărturisit că a urmărit să scrie o cronică a francezilor, a Franţei şi a regilor ei :

„Phllippe Mouskées se străduieşte
Astfel că nu poate să greşească,
Fără să dea şi fără să promită,
Să pună în rime toată istoria regilor Franţei,
Şi întregul trecut al neamului" [17]

După ce a precizat care i-a fost ţelul, cronicarul, plin de mîndrie, a ţinut să arate lectorilor că lucrarea sa reprezintă o noutate, deoarece el este primul care a scris istoria Franţei în versuri franceze :

„Aceasta este istoria scrisă
Care pînă acum n-a fost rimată în versuri franceze" [18].

Aceste cuvinte şi mîndria cronicarului ne aduc aminte de un alt autor, orăşean francez, contemporan cu Ph. Mouskées, Jean de Meung, care în al său celebru *„Roman al trandafirului"* a arătat că l-a compus în limba franceză pentru a fi citit şi spus la toate răspîntiile şi în toate şcolile din Franţa [19]. Conştiinţa lui Ph. Mouskées că opera sa este un act de cultură, deosebit de cele de pînă atunci, a provenit probabil şi din faptul că şi-a dat seama că versurile scrise de el se adresau oamenilor de rînd, spre diferenţă de paginile ce aparţineau cronicarilor de curte, care după tentative de a compune în proză franceză [20], au continuat să scrie în limba latină [21], pentru monarhi şi seniori.

---

[10] Ph. Mouskées, *Histoire de France*, p. 86.
[11] Cf. Baron Reiffenberg, *Introduction*, în op. *cit.*, ed. cit., vol. I, p. 25.
[12] Cf. M. Bloch, *La société féodal*, ed. V, Paris, 1968, p. 381—382.
[13] Cf. L. Genicot, *Le XIII-e siècle Européen*, Paris, 1968, p. 361.
[14] Cf. Ph. Mouskées, *Histoire...*, ed. cit., p. 87.
[15] Cf. St. D'Irsay, *Histoire des Universités Française étrangeres des origines à nos jours*, t. I, Paris, 1933, p. 65.
[16] Pentru definirea „Puy"-ului, a se vedea E. Faral, *De la IVe croisade à la guerre de cents ans*, în J. Bedier-P. Hazard, *Littérature française*, vol. I, Paris, 1948, p. 62.
[17] Ph. Mouskées, op. *cit.*, p. 87, reprodus în *Mon. Germ. Hist.*, v. 1—18.
[18] *Ibidem.*
[19] Guillaume de Lorris — J. de Meung, *Le Roman de la Rose*, publ. de Francisque Michel, ed. II, Paris, 1864. p. 352, v. 11330 şi urm.
[20] Cf. E. Faral, *Introduction*, în Geoffroy de Villehardouin, *La Conquête de Constantinople*, t. I, Paris, 1938, p. XIII—XXXVII.
[21] E. Faral, *De la IV croisade...*, *loc. cit.*, p. 101.

www.mnir.ro

Dominat de o concepţie teistă, caracteristică evului mediu, care l-a făcut să explice evenimentele şi fenomenele descrise prin intervenţia forţelor supranaturale, Ph. Mouskées a căutat ca în aceste limite să fie cît mai bine şi mai exact informat, arătînd totdeauna, cu onestitate, de unde a luat ştirile pe care le-a inserat în istoria sa. Astfel el a scris că :

„Materia am învăţat-o din cărţi
Care din strămoşi
Mărturisesc relele şi bunele“ [22].

Apoi cronicarul ne-a arătat explicit care au fost lucrările pe care le-a utilizat : cronicile scrise la mînăstirea Saint-Dénis, diverse legende, poeme şi cîntece de vitejie (chansons de geste), pe care le consideră a fi izvoare de prim rang [23]. Întrebuinţarea termenului de izvor pentru toate aceste lucrări ne arată ceea ce a înţeles un cronicar orăşean prin această noţiune şi la ce nivel a trebuit să-şi scrie cronica pentru a fi accesibilă concetăţenilor săi. În acest sens credem că un singur exemplu este suficient : din analiza cronicii scrise de Ph. Mouskées reiese că nu a întrebuinţat textul „marilor cronici de la Saint Dénis“, ci un text prescurtat, alcătuit de călugării cronicari pentru marele public [24].

Ades apar în cronică şi informaţii pe care Ph. Mouskées le-a cules din gura a diverşi povestitori. În această situaţie, el a menţionat expres : „s-a auzit...“, „s-a spus...“, „au venit oameni care au adus veşti noi...“ [25] etc., lăsîndu-l pe cititor să judece singur valoarea ştirii respective şi să-l absolve pe el de structurarea vreunei erori pe care n-a dorit-o. Acest fel de a proceda şi filtrarea atentă a datelor oferite cititorului au dat posibilitatea lui Ph. Mouskées să scrie o cronică în care majoritatea datelor sînt exacte şi sînt folosite şi astăzi de istorici în fundamentarea lucrărilor moderne de sinteză [26].

Trebuie să mărturisim că Ph. Mouskées în cronica sa, care urmăreşte evenimentele istorice mai mult sau mai puţin legate de francezi, de la răpirea Elenei din Troia pînă în anul 1242, nu şi-a atins scopul propus. Cronicarul orăşean din Tournai nu a scris o istorie a monarhilor Franţei sau a regatului francez, ci a oraşului în care locuia şi a vieţii locuitorilor săi [27]. În acest mod de tratare a istoriei, în aducerea în prim plan a omului de rînd, în redarea elementelor de istorie locală şi generală prin prisma orăşenimii, constă desigur valoarea operei lui Mouskées, „cel mai de seamă cronicar de limbă franceză din a doua jumătate a sec. al XIII-lea“ [28].

Din cele aproximativ 32.000 octosilabe care alcătuiesc cronica scrisă de Ph. Mouskées [29], pentru analiza de faţă ne interesează ultimele 3 000 versuri în care au fost descrise evenimentele şi întîmplările cavalerilor occidentali din Imperiul Latin de răsărit, între cruciada a patra (1202—1204) şi anul 1242. Redînd contactul dintre lumea occidentală, reprezentată în special de cavalerii proveniţi din Franţa şi societatea din sud-estul Europei unde se amalgamau „bizantini“, bulgari, români, sîrbi, albanezi etc. cu neamurile tiurce, purtătoare ale civilizaţiei de stepă, cronicarul orăşean, firesc, s-a preocupat în primul rînd de cele ce s-au petrecut în statele create de cruciaţi şi a descris toate celelalte evenimente în măsura în care erau tangente acestora. În acest context, prima menţiune a „blasilor“, nume sub

[22] Ph. Mouskées, op. *cit.*, p. 87.
[23] *Ibidem.*
[24] E. Faral, op. *cit.*, p. 101.
[25] Ph. Mouskées, op. *cit.*, p. 87, 88 şi urm.
[26] Putem cita în acest sens René Grousset, L'*Empire du Levant. Histoire de la question d'Orient*, Paris, 1946.
[27] Cf. Baron Reiffenberg, op. *cit.*, p. LV ; E. Faral, op. *cit.*, p. 101.
[28] P. Zumthor, *Histoire littéraire de la France médiévale*, Paris, 1954 p. 273.
[29] Cf. *Mon. Germ. Hist.*, vol. XXVI, p. 715 ; E. Faral, op. *cit.*, p. 101.

www.mnir.ro

care se ascund românii, datează din anul 1205. Ea se referă la bătălia de la Adrianopol (14 aprilie 1205) între oştirile comandate de primul împărat al Constantinopolului, Balduin I de Flandra (1204—1205) şi cele conduse de împăratul româno-bulgarilor, Ioniţă-Caloian (1197—1207).

„Şi împăratul Balduin a fost surprins de cumani
Şi luat cu forţa,
Şi mulţi baroni au murit,
Şi descurajarea a fost mare.
In fine, blasii şi cumanii
In închisoarea lor şi în mina lor
Au avut pe contele Balduin
Şi l-au ucis la sfîrşit" [30].

In aceste puţine cuvinte, adresate contemporanilor săi care cunoşteau evenimentele, Ph. Mouskées a redat dezastruoasa înfrîngere a cavalerilor occidentali în lupta de la Adrianopol. Coroborarea cronicii scrise de Ph. Mouskées cu cea alcătuită de R. de Cléry [31] şi cu aceea rămasă de la Geoffroy de Villehardouin [32], participant direct la evenimente, ne permite să reconstituim cele ce s-au întîmplat. Ioniţă a venit în fruntea unei „mari armate de vlahi, bulgari, şi a circa 40.000 cumani" [33] şi a început lupta. El i-a lăsat pe cumani să pornească atacul pentru a dezorganiza cavaleria grea a occidentalilor [34], iar în momentul în care şi-a dat seama că şi-a atins scopul a intrat în acţiune în fruntea armatei româno-bulgarilor şi a desăvîrşit victoria prin capturarea împăratului latin, ce a pierit în captivitate în condiţii insuficient elucidate [35]. Singura parte a oştirii cavalerilor occidentali care a reuşit să se salveze a fost ariergarda, organizată şi condusă de Geoffroy de Villehardouin [36].

Desigur că în versurile scrise de Ph. Mouskées, în cazul de faţă, prin numele de „blasi" trebuie înţeleşi româno-bulgarii. Credem că la chemarea lui Ioniţă au răspuns românii de pe ambele maluri ale Dunării, căci Blahia — Valahia — se întindea atunci şi în nordul şi în sudul marelui fluviu [37]. Emitem această ipoteză atît datorită localizării Valahiei [38], cît şi datorită celorlalte elemente desprinse din cronică. Astfel este greu să presupunem că spre tabăra militară a lui Ioniţă — situată lîngă reşedinţa sa Tîrnovo — au venit vlahii din sudul Peninsulei Balcanice, zonă riguros controlată de cruciaţi [39], care împiedicau şi pedepseau circulaţia oricărui om înarmat aflat înd rum către nord. „Blasii", pomeniţi de Mouskées, sau de ceilalţi cronicari care s-au referit la lupta de la Adrianopol, au fost amintiti totdeauna alături de vecinii lor, cumanii. Or este bine ştiută localizarea Cumaniei Negre : se afla în estul Munteniei, sudul Moldovei şi nordul Dobrogei [40]. Desigur că aliaţii lui Ioniţă au venit din Cumania Neagră în stepele nord-pontice, sau din Cumania Maghiară situată în pustă, zone depărtate, neinteresate să lupte contra cruciaţilor occidentali. Vecinătatea teritorială a Cumaniei Negre cu ţinuturile locuite de români, Valahia, ne îndreptăţeşte şi ea să afirmăm că prin

[30] Ph-Mouskées, *op. cit.*, p. 88.
[31] R. de Cléry, *Le conquête de Constantinople*, Paris, 1924.
[32] G. de Villehardouin, *op. cit.*
[33] *Ibidem*, p. 160.
[34] Cf. R. Grousset, *op. cit.*, p. 451 şi urm.
[35] *Ibidem.*
[36] *Ibidem.*
[37] Cf. Şt. Ştefănescu, *Legături româno-bulgare în prima jumătate a sec. al XIII-lea*, in *Omagiu lui P. Constantinescu-Iaşi*, Bucureşti, 1965, p. 223—228 ; B. Primov, *Crearea celui de-al doilea ţarat bulgar şi participarea vlahilor*, in *Relaţii româno-bulgare de-a lungul veacurilor (sec. XII—XIX)*, vol. I, Bucureşti, 1971, p. 9—56.
[38] *Ibidem.* A se vedea şi bogata bibliografie indicată de B. Primov pentru discutarea localizării Valahiei.
[39] Cf. R. Grousset, *op. cit.*, p. 450 şi urm.
[40] Cf. A. Sacerdoţeanu, *Guillaume de Rubruck et les Roumaines au milieux de XIII-e siècle*, Paris, 1930, p. 80 şi urm.; aceeaşi idee la W. M. Zlatarski, *Geschichte der Bulgaren*, în colecţia *Bulgartsche Btblothek*, vol. V, Leipzig, 1918, p. 103—104.

www.mnir.ro

„blasi" se înţeleg aici, în versurile citate, românii din jurul Dunării aliaţi cu bulgarii. Cronicarul din Tournai, care a cunoscut everimentele din relatarea unor participanţi la bătălie, i-a pomenit numai pe „blasi" deoarece, probabil, aceştia au constituit un element etnic numeros şi au impresionat prin vitejia lor în luptă. In stadiul actual al cunoştinţelor nu putem face aprecieri cantitative asupra numărului şi componenţei etnice din rîndurile româno-bulgarilor, căci indicaţii numerice avem numai referitor la armata cumanilor.

După această bătălie şi moartea celor doi împăraţi — Balduin şi Ioniţă — se pare că pentru un moment relaţiile între „blasi" şi cavalerii occidentali s-au îmbunătăţit. Ph. Mouskées a redat noile raporturi paşnice, consfinţite de ur contract matrimonial încheiat între a doua fiică a urmaşului lui Balduin, Henri de Hainaut (1205—1218) şi loan Asan al II-lea (1218—1241). În realitate, aici, cronicarul a fost rău informat. Din altă cronică, cea scrisă de Henri de Valenciennes, reiese că în adevăr a existat un moment de stabilire a relaţiilor paşnice între „blasi" şi occidentali, consfinţit printr-un act material, dar el nu s-a încheiat între fiica Iul Henri de Hainaut (Dango) [41] şi loan Asan al II-lea (Jehanus) [42], ci între tînăra fată şi un nobil „blac", Eskylas, neidentificat ca personalitate. Eroarea cronicarului orăşean nu este deosebit de gravă : s-a înşelat asupra mirelui, deci şi asupra nivelului la care a fost încheiat contractul matrimonial cu caracter de alianţă politică.

Bunele raporturi dintre „blasi" şi cavalerii occidentali nu au durat mult. Noii stăpîni ai ţinuturilor din Peninsula Balcanică [43], au încercat să impună aici sistemul feudal occidental : distribuirea pămînturilor de seniorul suprem şi stricta ierarhizare a societăţii. Ca urmare au fost priviţi şi primiţi cu ostilitate în sud-estul Europei, unde relaţiile impuse şi determinate de obştii erau foarte puternice. Împotriva tentativelor cavalerilor francezi a izbucnit un lanţ de răscoale. Ph. Mouskées a descris una dintre ele :

„Să fie reunite toate forţele
Pentru a-l opri /pe Jehanus/ de a intra in
Constantinopol,
Căci „blasii" care erau in Phenepopol
Şi-au reciştigat pămîntul" [44].

Fără îndoială aici cronicarul a redat lupta vlahilor balcanici, care între anii 1229—1234 au reuşit să se elibereze de sub dominaţia lui Renier de Trit [45]. Acesta primise pămînturile din jurul oraşului Filipopoli şi odată cu ele titlul de conte de la Balduin I de Flandra, care a cucerit nominal regiunea [46]. Victoria „blasilor" şi alungarea familiei lui R. de Trit de la Filipopoli i-au îngrijorat pe occidentali, căci s-a produs în preajma începerii marelui asediu al Constantinopolului dintre anii 1235—1236. Ph. Mouskées a redat plastic lupta pentru Constantinopol, fiind principalul izvor pentru acest eveniment.

„Şi Vatatzes şi regele Ausones
Mihail şi cumanii
Şi «blasii» au venit de asemena din plin
Şi toadrii...
Au venit la Constantinopol.
Imperiala şi nobila cetate
A fost asediată de regele Jehanus" [47].

Mai departe Ph. Mouskées a scris că „a sosit o veste bună", căci Conslantinopolul a fost salvat datorită apărării lui de Jean de Brienne, ajutat de pisani, de vene-

[41] Ph. Mouskées, *op. cit.*, p. 88.
[42] *Ibidem.*
[43] Pentru posesiunile primite de occidentali în Peninsula Balcanică, a se vedea R. Grousset, *op. cit.*, p. 450 şi urm. şi notele aferente.
[44] Ph. Mouskées, *op. cit.*, p. 89.
[45] Cf. Bouchon, *Recherches et materiaux historiques*, vol. I, Paris, 1939, p. 61—62.
[46] *Ibidem.*
[47] Ph. Mouskées, *op. cit.*, p. 95.

www.mnir.ro

ţieni şi de Geoffroy de Villehardouin, nepotul cronicarului [48]. Oraşul a fost salvat în special datorită eforturilor bătrinului cruciat J. de Brienne : succesul său a fost relativ, căci a fost salvat oraşul, dar de acum înainte Imperiul Latin s-a redus la hinterlandul capitalei sale [49].

Pentru noi este însemnată informaţia care-i arată pe „blasi" şi pe Jehanus ca principali patricipanţi la asediu. In general în istoriografie rolul lor a fost minimalizat în mod nejustificat. Pe baza analizei cronicii lui Ph. Mouskées putem să arătăm că în procesul de eliberare a Peninsulei Balcanice, forţa militară şi politică a vlahilor a avut un rol determinat, cel puţin la fel de însemnat cu acela al lui Vatatzes.

In contextul evenimentelor rămîne în faţă o întrebare căreia nu am reuşit momentan să-i găsim un răspuns : cine au fost toadrii ? Credem că în stadiul actual al cunoştinţelor ar fi temerar să facem unele aprecieri sau apropieri care ulterior ar putea fi uşor infirmate.

Imediat după ce a descris asediul Constantinopolului, Ph. Mouskées ne-a furnizat o informaţie deosebit de preţioasă pentru noi. Relatînd urmărirea „blasilor" cronicarul a scris ·

„Cavaleri [care l-au urmărit pe blasi] în bună parte,
Au trecut dincolo în Blachia" [50].

Informaţia a fost completată la cîteva versuri mai departe :

„Contele [51] *a trecut de cealaltă parte.*
Cu părere de rău că şi-a pădărit soţia şi pămînturile.
Şi a plecat să lupte contra «blasilor»" [52].

Acum, în legătură cu acţiunea de urmărire a „blasilor" din 1237 sau 1238, Ph. Mouskées a menţionat pentru prima dată Blakia-Valahia, ţara „blasilor" despre care a ştiut de la cei care au participat direct la evenimentele din sud-estul Europei. Pînă la aceste versuri, „blasii" au apărut totdeauna ca unitate etnică, acum au şi o ţară delimitată de un hotar, arătat de expresia „au trecut dincolo", adică pe teritoriul altui stăpîn politic.

Desigur principala întrebare care se ridică în legătură cu „Blakia" este cea impusă de localizarea ei : unde se afla ? Dacă pentru „Blakia"-Valahia stăpînită de Ioniţă-Caloian este necesar să se recurgă aproape exclusiv la argumente logice, pentru precizarea locului formaţiei politice menţionate de Mouskées putem folosi şi o serie de documente. Şi de data aceasta „Blasii" au fost pomeniţi alături de cumanii din Cumania Neagră, deci este un indiciu al vecinătăţii lor teritoriale. Apoi în diplomatica maghiară întîlnim menţionată Terra Blacorum, după 1222, în spaţiul carpato-dunărean, adică tot în vecinătatea Cumaniei Negre. La rîndul lor, emitenţii Diplomei Ioaniţilor — cînd au pomenit de formaţiile politice româneşti conduse de Ioan, Farcaş, Litovoi şi Seneslau — au arătat că ei se aflau în vecinătatea aceleiaşi Cumanii Negre şi că vor stăpîni pămînturile aşa cum le-au avut şi înainte de semnarea acestui act (2 iunie 1247) [53]. Aceste ultime cuvinte ne arată că formaţiile politice româneşti existau şi erau respectate înainte de anul 1247, deci fiinţau probabil şi în 1237—1238.

---

[48] R. Grousset, *op. cit.*, p. 466.
[49] *Ibidem.*
[50] Ph. Mouskées, *op. cit.*, p. 96.
[51] Se referă la Balduin II de Flandra.
[52] Ph. Mouskées, *op. cit.*, p. 96.
[53] Textul reprodus in *Documente privind istoria Romîniei*, B. Ţara Românească, vol. I, Bucureşti, 1953, p. 5 şi urm.

www.mnir.ro

În fine, între mărturiile scrise dorim să amintim relaţia de călătorie a lui Guillaume de Rubrouk, care a plasat Blakia tot în vecinătatea Cumaniei Negre, adică în spaţiul carpato-dunărean [54].

Descoperirile arheologice confirmă şi întăresc sumarele date care ne sînt oferite de izvoarele scrise. Astfel, la Bumbeşti, în nordul Olteniei [55], şi la „Cetatea Sasului" — identică poate cu legendara „Cetate a Dîmboviţei" [56] — de pe culoarul Rucăr-Bran [57], au fost descoperite vestigii materiale care atestă că aici au existat reşedinţe voievodale, deci ale unor stăpîni politici ai locului.

Probabil că una din aceste cetăţi a fost reşedinţa „regelui blasilor", pomenit de Mouskées cînd a scris :

„Lumea întreagă s-a bucurat cînd a aflat
Că regele «blasilor» pe tătari i-a înfrînt" [58].

Şi această ştire, datată în cronica lui Ph. Mouskées în anul 1242, este veridică şi confirmată de alte izvoare scrise.

Cînd Battu-han a aflat că la 11 decembrie 1241 a decedat la Karakorum marele han Ogotai, atunci a ordonat retragerea grabnică din Europa. A fost firesc să procedeze astfel şi să-şi îndrepte oştirile către Karakorum, căci dorea să ajungă cît mai curînd în faţa marelui Kurultai şi să impună să fie ales în locul lui Ogotai. Probabil în timpul acestei retrageri pripite trupele comandate de Kadan şi nu acelea aflate sub conducerea lui Orda, cum s-a presupus [59], au fost surprinse şi înfrînte de „blasi". Presupunem că este vorba de oştirile comandate de Kadan deoarece acestea au acţionat în spaţiul carpato-dunărean şi în sudul Dunării [60], deci în apropiere de „Blakia", în timp ce Orda a acţionat în sudul Poloniei [61]. În fine ştirea cuprinsă în opera lui Ph. Mouskées este confirmată şi de cele scrise în tardiva cronică a lui Reşid-ed-din [62]. În această cronică orientală este pomenit un conducător al românilor — Bezaraban — care în 1242 a obţinut o victorie împotriva tătarilor [63]. Dacă acceptăm ultima localizare a stăpînirii politice a lui Bezaraban, tot în vestul spaţiului carpato-dunărean [64], adică pe locul unde am conchis că fiinţa „Blakia" pomenită de Ph. Mouskées, putem presupune că şi cronicarul oriental şi cel din Tournai au scris despre acelaşi conducător român, căruia i-au dat nume şi ranguri diferite, în funcţie de cele existente în ţara lor.

Ph. Mouskées nu l-a nominalizat pe conducătorul „blasilor", deoarece probabil nu i-a cunoscut numele. El l-a desemnat prin titlul de „rege", obişnuit în Franţa, deoarece desigur nu a cunoscut ierarhia locală românească şi rangul de voievod, obişnuit în spaţiul carpato-dunărean.

Deşi sumare ştirile furnizate de Ph. Mouskées despre românii din sec. al XIII-lea, ele sînt deosebit de însemnate, căci completează lapidarele date pe care le avem despre istoria poporului nostru în această epocă de răscruce. Cronicarul orăşean din Tournai a marcat, o dată în plus, rolul însemnat şi activ pe care l-au avut românii în timpul tuturor evenimentelor majore care au frămîntât sud-

[54] Cf. A. Sacerdoţeanu, op. cit., p. 81—83 ; 97 ; R. Theodorescu, *Bizanţ, Balcani, Occident — La începuturile culturii medievale româneşti (sec. X—XIV)*, Bucureşti, 1974, p. 165—190.
[55] Gr. Florescu, *Săpăturile de salvare de la Castrul Bumbeşti*, în „Mat. şi cerc. de arh.", IV, 1967.
[56] Cf. Gr. Ionescu, *Istoria arhitecturii din România*, vol. I, Bucureşti, 1962, p. 61.
[57] *Ibidem*.
[58] A se vedea nota 1.
[59] R. Grousset, *Histoire de l'Extrême Orient*, Paris, 1929, p. 435—437. Cf. Şt. Pascu, op. cit., p. 122.
[60] Cf. R. Grousset, op. cit., 440.
[61] *Ibidem*, p. 441.
[62] Reşid-ed-din, *Istoria mongolilor*, în *Sbornic letopisel*, III.
[63] *Ibidem*, p. 123.
[64] Cf. St. Pascu, op. cit., p. 122.

www.mnir.ro

estul Europei în prima parte a sec. al XIII-lea. Prin menţiunea „Blakiei", Ph. Mouskées a completat seria datelor care contribuie la luminarea drumului pe care au mers românii către formarea statelor feudale de sine stătătoare. Credem că ştirea este deosebit de însemnată dacă este coroborată cu cele din diplomatica maghiară şi din Diploma Ioaniţilor, căci marchează un moment de ascensiune în structura vieţii politice româneşti, fiind poate prima menţiune scrisă păstrată despre existenţa unei formaţii politice româneşti în spaţiul carpato-dunărean în preajma marii invazii a tătarilor.

Compararea celor scrise de Ph. Mouskées cu cuprinsul cronicilor alcătuite de alţi cronicari francezi, care s-au referit la sud-estul Europei în prima parte a sec. al XIII-lea [65], sau cu textul cronicilor orientale, care cuprind ştiri referitoare la evoluţia aceleaşi regiuni, în aceeaşi epocă, ne arată că opera cronicarului din Tournai este un izvor de prim rang, care prin datele veridice conţinute contribuie la mai buna cunoaştere a începuturilor feudalismului la români.

RENSEIGNEMENTS SUR LES ROUMAINS DANS L'OEUVRE DE PHILIPPE MOUSKÉES, CHRONIQUER FRANÇAIS DU XIIIe SIÈCLE

Résumé

Les contacts directs entre la société de l'Europe occidentale et celle de l'Europe du Sud-Est ont constitué l'un des sujets principaux des chroniqueurs français du XIIIe siècle.

Philippe Mouskées qui entreprend d'écrire une „Histoire de France", en vers, reserve de nombreuses pages à l'Empire romain d'Orient et aux „Blassi", nom sous lequel on désignait les Roumains.

La chronique — enregistrant des faits à partir de l'année de la conquête de Troie jusqu'en 1241 — contient certains renseignements concernant les Roumains, dans la partie finale, celle qui porte sur les événements survenus après la conquête de Constantinôple par les croisés (1204).

Ph. Mouskées, qui n'a pas visité et qui n'a pas donc connu d'une manière directe la région en question, n'oublie jamais de rappeler que les renseignements qu'il nous fait transmettre, lui ont été fournis par des personnes venues de ces contrées ou lui sont parvenus par l'intermédiaire de la correspondance.

Une confrontation des affirmations soutenues par le citadin de Tournai avec les renseignements contenus en d'autres chroniques, dont les auteurs ont directement connu les endroits, nous détermine à ne pas douter de l'authenticité des écrits de Mouskées.

Ph. Mouskées nous donne des renseignements depuis les premièrs combats entre les „Blassi et le Coumans", dirigés par le roi Johanes, et l'armée de l'Empire romain d'Orient sous la direction de l'empereur Baldouin.

Evidemment, ces informations, tout comme celles qui vont jusqu'à l'année 1238, portent sur les Roumains qui habitaient au Sud du Danube. Après cette date-ci, jusqu'en 1212, le chroniqueur accorde une attention plus spéciale aux Roumains du Nord du Danube, s'attardant même sur la „Blachia" qui est probablement l'une des formations politiques qui apparaitront en 1247 dans „Diploma Ioaniţilor" (La Diplôme de Chevaliers Hospitaliers). Bien qu'il ne désigne pas le gouverneur de ce pays — probablement qu'il n'ait pas connu son nom — il est siasmé par une victoire obtenue en 1242 par ce „prince", qui se trouve à la tête des „Blassi", dans la lutte contre les Tartares. Les renseignements que Ph. Mouskées fournit sur les Roumains contribuent à compléter les dates sommaires concernant l'évolution des formations d'Etat au Nord du Danube, dans la première moitié du XIIIe siècle et, de ce fait, à l'éclaircissement de la genèse de Ţara Românească.

[65] R. de Cléry, *op. cit.*, G. de Villehardouin, *op. cit.* ; Henry de Valenciennes, *Histoire de l'empereur Henri á la suite de G. de Villehardouin*, ed. de N. de Wailly, Paris, 1882.

www.mnir.ro